

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

**Rozwijanie, uzupełnianie i aktualizacja informacji o zawodach oraz jej upowszechnianie
za pomocą nowoczesnych narzędzi komunikacji – INFODORADCA+**

INFORMACJA O ZAWODZIE

Sędzia sportowy (342206)

Trenerzy, instruktorzy i działacze sportowi

**Rozwijanie, uzupełnianie i aktualizacja informacji o zawodach oraz jej rozpowszechnianie
za pomocą nowoczesnych narzędzi komunikacji – INFODORADCA+**

Projekt jest współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

INFORMACJA O ZAWODZIE

Sędzia sportowy (342206)

Trenerzy, instruktorzy i działacze sportowia

Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Departament Rynku Pracy

Publikacja opracowana w ramach projektu **Rozwijanie, uzupełnianie i aktualizacja informacji o zawodach oraz jej upowszechnianie za pomocą nowoczesnych narzędzi komunikacji – INFODORADCA+**

Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój, Oś priorytetowa II Efektywne polityki publiczne dla rynku pracy, gospodarki i edukacji, Działanie 2.4 Modernizacja publicznych i niepublicznych służb zatrudnienia oraz lepsze dostosowanie ich do potrzeb rynku pracy

PROJEKT NR: POWR.02.04.00-00-0060/16-00

Partnerzy projektu INFODORADCA+:

- DORADCA Consultants Ltd Sp. z o.o., Gdynia
- Instytut Technologii Eksploatacji – Państwowy Instytut Badawczy, Radom
- Instytut Pracy i Spraw Socjalnych, Warszawa
- Centralny Instytut Ochrony Pracy – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa
- PBS Sp. z o.o., Sopot

INFORMACJA O ZAWODZIE

Sędzia sportowy (342206)

© Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Departament Rynku Pracy, Warszawa 2018

Kopiowanie i rozpowszechnianie w całości lub w części dozwolone wyłącznie za podaniem źródła.

ISBN 978-83-7789-495-8 [381]

Publikacja bezpłatna

Zdjęcie na okładce (źródło): <https://pixabay.com/pl/flaga-sędzia-1900524> [dostęp: 31.10.2018].

Wydawnictwo Naukowe Instytutu Technologii Eksploatacji – PIB
26-600 Radom, ul. K. Pułaskiego 6/10, tel. centr. (048) 364-42-41, fax (048) 364-47-65
e-mail: instytut@itee.radom.pl <http://www.itee.radom.pl>

SPIS TREŚCI

1. DANE IDENTYFIKACYJNE ZAWODU	3
1.1. Nazwa i kod zawodu (wg Klasyfikacji zawodów i specjalności)	3
1.2. Nazwy zwyczajowe zawodu	3
1.3. Usytuowanie zawodu w klasyfikacjach: ISCO, PKD	3
1.4. Notka metodologiczna, autorzy i eksperci opiniujący	3
2. OPIS ZAWODU	4
2.1. Synteza zawodu	4
2.2. Opis pracy i sposobu jej wykonywania	4
2.3. Środowisko pracy (warunki pracy, maszyny i narzędzia pracy, zagrożenia, organizacja pracy)	5
2.4. Wymagania psychofizyczne i zdrowotne	6
2.5. Wykształcenie, tytuły zawodowe, kwalifikacje i uprawnienia niezbędne/preferowane do podjęcia pracy w zawodzie	7
2.6. Możliwości rozwoju zawodowego, awansu i potwierdzania kompetencji	8
2.7. Zawody pokrewne	8
3. ZADANIA ZAWODOWE I WYMAGANE KOMPETENCJE	9
3.1. Zadania zawodowe	9
3.2. Kompetencja zawodowa Kz1: Sędziowanie zawodów sportowych w wybranej dyscyplinie sportu	9
3.3. Kompetencje społeczne	11
3.4. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu	11
3.5. Powiązanie kompetencji zawodowych z opisami poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji oraz Sektorowej Ramy Kwalifikacji	12
4. ODNIESIENIE DO SYTUACJI ZAWODU NA RYNKU PRACY I MOŻLIWOŚCI DOSKONALENIA ZAWODOWEGO	12
4.1. Możliwości podjęcia pracy w zawodzie	12
4.2. Instytucje oferujące kształcenie, szkolenie i/lub potwierdzanie kompetencji w ramach zawodu	13
4.3. Zarobki osób wykonujących dany zawód/daną grupę zawodów	14
4.4. Możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych w zawodzie	14
5. ODNIESIENIE DO EUROPEJSKIEJ KLASYFIKACJI UMIEJĘTNOŚCI/KOMPETENCJI, KWALIFIKACJI I ZAWODÓW (ESCO)	15
6. ŹRÓDŁA DODATKOWYCH INFORMACJI O ZAWODZIE	15
7. SŁOWNIK POJĘĆ	16
7.1. Definicje powiązane z opisem informacji o zawodzie (zawodoznawcze)	16
7.2. Definicje związane z wykonywaniem zawodu (branżowe)	18

1. DANE IDENTYFIKACYJNE ZAWODU

1.1. Nazwa i kod zawodu (wg Klasyfikacji zawodów i specjalności)

Sędzia sportowy 342206

1.2. Nazwy zwyczajowe zawodu

- Arbiter.
- Sędzia.

1.3. Usytuowanie zawodu w klasyfikacjach: ISCO, PKD

W Międzynarodowym Standardzie Klasyfikacji Zawodów ISCO-08 odpowiada grupie:

- 3422 Sports coaches, instructors and officials.

Według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD 2007):

- Sekcja R – Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją.

1.4. Notka metodologiczna, autorzy i eksperci opiniujący

Notka metodologiczna

Opis informacji o zawodzie opracowano na podstawie:

- analizy źródeł (akty prawne, klasyfikacje krajowe, międzynarodowe) oraz źródeł internetowych,
- analizy opisu zawodu zamieszczonego w wyszukiwarce opisów zawodów na Portalu Publicznych Służb Zatrudnienia,
- badań ankietowych prowadzonych w projekcie INFODORADCA+ w październiku 2018 r.,
- zebranych opinii od recenzentów, członków panelu ewaluacyjnego oraz zespołu ds. walidacji i jakości informacji o zawodach.

Autorzy i eksperci opiniujący

Zespół Ekspertki:

- Hanna Całuń-Swat – Instytut Technologii Eksploatacji – PIB, Radom.
- Zygmunt Andrzej Łukomski – Miejsko-Gminny Ośrodek Kultury, Białobrzegi.
- Jerzy Oleszczyński – Ośrodek Sztuki Tanecznej, Lublin.

Zespół ds. walidacji i jakości informacji o zawodzie:

- Iwona Kacak – Instytut Technologii Eksploatacji – PIB, Radom.
- Dorota Koprowska – Instytut Technologii Eksploatacji – PIB, Radom.
- Krzysztof Symela – Instytut Technologii Eksploatacji – PIB, Radom.
- Ireneusz Woźniak – Instytut Technologii Eksploatacji – PIB, Radom.

Recenzenci:

- Ewa Polak – Politechnika Rzeszowska, Rzeszów.
- Sławomir Półtorak – Szkoła Podstawowa nr 1, Siemiatycze.

Panel ewaluacyjny – przedstawiciele partnerów społecznych:

- Ryszard Kosiec – Starostwo Powiatowe, Powiatowa Rada Sportu, Radom.
- Danuta Sawicka – Szkolny Związek Sportowy, Radom.

Data (rok) opracowania opisu informacji o zawodzie: 2018 r.

WAŻNE:

W tekście opisu informacji o zawodzie występują podkreślenia wybranych określeń wraz z indeksem górnym, który wskazuje numer definicji w słowniku branżowym w punkcie 7.2.

2. OPIS ZAWODU

2.1. Synteza zawodu

Sędzia sportowy nadzoruje zgodność przebiegu rywalizacji sportowej z regulaminem właściwym dla danej dyscypliny sportu oraz orzeka o wyniku współzawodnictwa sportowego.

2.2. Opis pracy i sposobu jej wykonywania

Opis pracy

Sędzia sportowy kontroluje przebieg zawodów sportowych, nadzoruje jego zgodność z obowiązującymi przepisami i normami sędziowania. Do sędziowania zawodów uprawniony jest sędzia wyznaczony przez odpowiednie organy związku sportowego, np. Kolegium Sędziów³. Sędzia sportowy w swojej pracy powinien nie tylko znać i stosować reguły gry w określonych dyscyplinach sportowych¹, ale również być osobą bezstronną. Sędzia kontroluje wszystko, co może mieć wpływ na wynik rywalizacji. Obserwuje walkę, mecz, turniej i w razie potrzeby przerywa rywalizację, sygnalizuje błąd. Mierzy też czas przeznaczony na mecz, pojedynek i zarządza koniec rywalizacji. Po zakończeniu spotkania sporządza stosowne dokumenty, protokoły. Niezależnie od tego, w jakiej dyscyplinie sportowej sędzia sędziuje (piłka nożna, piłka siatkowa, piłka ręczna, koszykówka, zawody pływackie itp.), jego praca cieszy się uznaniem i prestiżem wówczas, gdy wykonywana jest uczciwie, rzetelnie i bezstronnie.

Czynnikiem, który w największym stopniu decyduje o poziomie sędziowania, jest znajomość i umiejętność stosowania przepisów gry. Ważną cechą jest odporność psychiczna sędziego, gdyż cały czas poddawany jest presji ze strony rywalizujących zawodników. Dlatego nie może bać się podejmować trudnych decyzji. Praca sędziego niesie również ze sobą ryzyko konfliktów z zawodnikami, trenerami, kibicami. Aby uniknąć takich konfliktów oraz własnych pomyłek, sędzia w określonych warunkach może korzystać z tzw. systemu rejestracji Video Assistant Referee (VAR)⁶. Trudni się tym specjalnie przeszkolony sędzia, który zajmuje stanowisko poza boiskiem, gdzie razem ze swoim asystentem ma do dyspozycji podgląd ze wszystkich kamer transmitujących mecz.

Sposoby wykonywania pracy

Sędzia sportowy wykonuje pracę z wykorzystaniem metod, technik i procedur właściwych dla sędziowania w różnych dyscyplinach sportu. W szczególności jego działania odnoszą się do:

- oceniania stanu technicznego obiektu, urządzeń i sprzętu sportowego,
- kontrolowania uprawnień zawodników do udziału w zawodach sportowych,
- sygnalizowania rozpoczęcia i zakończenia zawodów,
- kontrolowania przebiegu zawodów sportowych,
- monitorowania bezwzględnej realizacji regulaminu zawodów,
- reagowania na naruszenia przepisów przez zawodników,
- rozstrzygania kwestii spornych między rywalami,
- przerywania zawodów sportowych w sytuacjach zagrożenia życia lub zdrowia zawodników i widzów,
- ogłaszania wyniku sportowego po uprzednim sprawdzeniu jego rzetelności,
- sporządzania sprawozdań, protokołów z wykonanych czynności sędziowskich i osiągniętych wyników.

WAŻNE:

Szczegóły i zakres obowiązków sędziego w danej dyscyplinie sportu określają regulaminy sędziowania dla danej dyscypliny sportu.

Więcej szczegółowych informacji znajduje się w sekcjach: 3.1. Zadania zawodowe oraz 3.2. Kompetencja zawodowa.

2.3. Środowisko pracy (warunki pracy, maszyny i narzędzia pracy, zagrożenia, organizacja pracy)

Warunki pracy

Miejscem pracy **sędziego sportowego** są obiekty dostosowane pod względem bezpieczeństwa do wykonywania pracy, rozgrywania zawodów sportowych. Sędzia sportowy pracuje:

- w pomieszczeniach zamkniętych,
- na wolnym powietrzu.

Zazwyczaj praca jest wykonywana:

- w salach gimnastycznych,
- na basenach,
- na boiskach,
- na obszarach wodnych,
- na skoczniach narciarskich,
- na torach wyścigowych,
- na torach regatowych.

W przypadku obiektów zamkniętych mogą one być jedno- lub wielopomieszczeniowe, usytuowane na jednej lub wielu kondygnacjach. Miejscem pracy jest samodzielne pomieszczenie lub też część kompleksu sportowo-rekreacyjnego.

WAŻNE:

Pomieszczenia do rozgrywania imprez sportowych posiadają specjalistyczne oświetlenie, często są klimatyzowane, co umożliwia prowadzenie imprez w dowolnych porach dnia oraz niezależnie od warunków atmosferycznych i pór roku.

Więcej informacji znajduje się w sekcji: 4.1. Możliwości podjęcia pracy w zawodzie.

Wykorzystywane maszyny i narzędzia pracy

Sędzia sportowy w działalności zawodowej wykorzystuje (w zależności od dyscypliny) m.in.:

- gwizdek, gwizdek zapasowy,
- chorągiewki sędziowskie, flagi,
- pistolet startowy,
- stopery,
- tabliczki z punktami oceny,
- automatyczne systemy pomiaru czasu,
- telefony, krótkofalówki,
- elektroniczne tablice wyników, zmian, pozostającego czasu gry,
- fotokomórki,
- zegarek,
- notatnik z ołówkiem,
- monetę lub inne przedmioty do losowania,
- kartki: żółtą i czerwoną.

Organizacja pracy

Sędzia sportowy w większości dyscyplin sportowych pracuje w zespołach sędziowskich. W zależności od dyscypliny sportowej i funkcji w gremium sędziowskim sędzia wykonuje pracę siedząc (np. gimnastyka, skoki narciarskie), stojąc (np. piłka siatkowa, pływanie) lub biegając po boisku (np. piłka nożna, rugby). Obserwuje rywalizację sportowców z pewnej odległości (np. sporty wodne, zimowe) lub znajduje się bezpośrednio przy zawodnikach (np. boks, zapasy, judo, piłka nożna).

Czas pracy sędziego sportowego i termin jej wykonywania uzależniony jest od kalendarza imprez i programu konkretnej imprezy w określonej dyscyplinie sportu. W swojej pracy sędzia sportowy narażony jest na zmienne warunki atmosferyczne, a także pracę w różnych strefach czasowych i klimatycznych. Praca sędziego sportowego zwykle wymaga wyjazdów poza miejsce zamieszkania i jest wykonywana często w dni ustawowo wolne od pracy. W zależności od miejsca i panujących warunków sędzia sportowy musi tak zorganizować pracę, aby spełniała wszystkie wymagane normy bezpieczeństwa.

Zagrożenia mające wpływ na bezpieczeństwo pracy człowieka

Sędzia sportowy jest narażony w szczególności na:

- kontuzje sportowe,
- urazy mechaniczne,
- przeciążenia narządu ruchu, słuchu,
- przeciążenia aparatu głosowego (mowy),
- stres związany z pracą pod presją czasu i emocjami towarzyszącymi rywalizacji.

Do występujących w zawodzie chorób można zaliczyć:

- choroby krtani i strun głosowych,
- niedosłuch spowodowany hałasem,
- przewlekłe choroby układu mięśniowo-szkieletowego wywołane stałym przeciążaniem narządu ruchu lub wymuszoną pozycją siedzącą.

2.4. Wymagania psychofizyczne i zdrowotne

Wymagania psychofizyczne

Dla pracownika wykonującego zawód **sędzia sportowy** ważne są:

w kategorii wymagań fizycznych

- ogólna wydolność fizyczna,
- sprawność układu krążenia,
- sprawność układu oddechowego,
- sprawność układu mięśniowego,
- sprawność narządów równowagi;

w kategorii sprawności sensomotorycznych

- koordynacja wzrokowo-ruchowa,
- szybki refleks,
- spostrzegawczość,
- zmysł równowagi,
- czucie dotykowe,
- zręczność rąk;

w kategorii sprawności i zdolności

- zdolność koncentracji uwagi,
- zdolność nawiązywania kontaktu z ludźmi,
- predyspozycje do postępowania z ludźmi,

- zdolność rozwiązywania konfliktów,
- zdolność podejmowania szybkich i trafnych decyzji,
- podzielność uwagi,
- dobra pamięć,
- wyobraźnia i myślenie twórcze,
- łatwość wypowiadania się w mowie i/lub w piśmie;

w kategorii cech osobowościowych

- samodzielność,
- gotowość do pracy w szybkim tempie,
- łatwość przechodzenia z jednej czynności na drugą,
- wytrzymałość na długotrwały wysiłek fizyczny,
- wytrzymałość na długotrwały wysiłek psychiczny,
- odporność emocjonalna,
- radzenie sobie ze stresem,
- odpowiedzialność,
- komunikatywność,
- otwartość i serdeczność,
- cierpliwość,
- ekspresyjność,
- kontrolowanie własnych emocji.

Więcej informacji znajduje się w sekcjach: 3.4. Kompetencje społeczne; 3.5. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu.

Wymagania zdrowotne

W zawodzie **sędzia sportowy** wymagana jest dobra ogólna wydolność fizyczna, sprawność układu krążenia, układu oddechowego, układu mięśniowego oraz sprawność narządów równowagi. Przeciwwskazaniami do wykonywania zawodu sędzia sportowy są:

- niesprawność ruchowa,
- wady wzroku,
- wady słuchu,
- wady wymowy,
- dysfunkcje intelektualne,
- zdiagnozowana dyskopia,
- choroby przewlekłe,
- niewydolność układu kostno-stawowego i mięśniowego,
- zaburzenia równowagi oraz padaczka.

WAŻNE:

O stanie zdrowia i ewentualnych przeciwwskazaniach do wykonywania zawodu orzeka lekarz medycyny pracy.

Więcej informacji znajduje się w sekcji: 4.4. Możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych w zawodzie.

2.5. Wykształcenie, tytuły zawodowe, kwalifikacje i uprawnienia niezbędne/preferowane do podjęcia pracy w zawodzie

Wykształcenie niezbędne do podjęcia pracy w zawodzie

W wielu dyscyplinach wymagane jest, aby **sędzia sportowy** posiadał minimum wykształcenie średnie, ale preferowane jest wykształcenie wyższe na kierunku związanym ze sportem.

Tytuły zawodowe, kwalifikacje i uprawnienia niezbędne/preferowane do podjęcia pracy w zawodzie

Przy zatrudnieniu **sędziego sportowego** wymagane jest:

- świadectwo ukończenia kursu sędziowskiego,
- ważna licencja sędziowska⁴,
- zaświadczenie lekarskie o braku przeciwwskazań do czynnego sędziowania.

Dodatkowymi atutami przy zatrudnianiu sędziego sportowego są:

- znajomość języka obcego,
- uprawnienia ratownika medycznego.

Więcej informacji znajduje się w sekcji: 4.2. Instytucje oferujące kształcenie, szkolenie i/lub potwierdzanie kompetencji w ramach zawodu.

2.6. Możliwości rozwoju zawodowego, awansu i potwierdzania kompetencji

Możliwości rozwoju zawodowego i awansu

Sędzia sportowy może awansować w hierarchii zawodowej, pełniąc różne funkcje i przechodząc kolejne szczeble kariery: sędzia mierzący czas, asystent sędziego, sekretarz, komisarz, sędzia pomocniczy: liniowy, boiskowy, sędzia techniczny, sędzia główny.

Niżsi rangą sędziowie oraz sędzia główny mogą awansować w zależności od posiadanej licencji sędziowskiej, a także rodzaju rozgrywek, w jakich sędziują (rozgrywki ligowe, ekstraklasa, krajowe, międzynarodowe, mistrzostwa świata, igrzyska olimpijskie).

Osoba pracująca w zawodzie sędzia sportowy może rozwijać swoje kompetencje poprzez udział w kształceniu i/lub szkoleniu w zawodach pokrewnych związanych ze sportem i kulturą fizyczną.

Możliwości potwierdzania kompetencji

Obecnie (2018 r.) w zawodzie **sędzia sportowy** nie ma możliwości potwierdzania kompetencji zawodowych w edukacji formalnej. Potwierdzanie uzyskanych kwalifikacji/kompetencji ma charakter pozaformalny i środowiskowy.

Szczegółowe wymagania dotyczące uzyskania świadectwa ukończenia kursu sędziowskiego i otrzymania licencji sędziowskiej określają wewnętrzne przepisy poszczególnych związków i stowarzyszeń sportowych.

Więcej informacji można uzyskać w Bazie Usług Rozwojowych <https://uslugirozwojowe.parp.gov.pl> oraz Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji <https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl>

2.7. Zawody pokrewne

Osoba zatrudniona w zawodzie **sędzia sportowy** może rozszerzać swoje kompetencje zawodowe w zawodach pokrewnych:

Nazwa zawodu pokrewnego zgodnie z Klasyfikacją zawodów i specjalności	Kod zawodu
Instruktor sportu	342201
Menedżer dyscypliny sportu	342203
Menedżer imprez sportowych	342204
Menedżer sportu	342205
Trener sportu	342207

3. ZADANIA ZAWODOWE I WYMAGANE KOMPETENCJE

3.1. Zadania zawodowe

Pracownik w zawodzie **sędzia sportowy** wykonuje różnorodne zadania, do których należą w szczególności:

- Z1 Przygotowywanie i organizowanie pracy sędziów przed rozpoczęciem zawodów sportowych.
- Z2 Nadzorowanie zawodów sportowych oraz podejmowanie decyzji sędziowskich.
- Z3 Ewaluowanie i ocenianie pracy swojej oraz podległego zespołu sędziów.
- Z4 Prowadzenie dokumentacji zawodów sportowych.

3.2. Kompetencja zawodowa Kz1: Sędziowanie zawodów sportowych w wybranej dyscyplinie sportu

Kompetencja zawodowa Kz1: Sędziowanie zawodów sportowych w wybranej dyscyplinie sportu obejmuje zestaw zadań zawodowych Z1, Z2, Z3, Z4, do realizacji których wymagane są odpowiednie zbiory wiedzy i umiejętności.

Z1 Przygotowanie i organizacja pracy sędziów przed rozpoczęciem zawodów sportowych.	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
- Obowiązki i prawa sędziów w danej dyscyplinie sportowej; - Dokumentację przedmeczową; - Skład <u>zespołu sędziowskiego</u>⁷ i zakres zadań do wykonania w trakcie zawodów: sędzia główny, techniczny, liniowy, mierzący czas, odpowiadający za udostępnienie wyników itp. w zależności od dyscypliny sportowej; - Zasady przygotowania się do sędziowania: ubiór, rozgrzewka, niezbędne wyposażenie; - Zasady i obowiązki trenerów oraz zawodników dotyczące zgłaszania listy uczestników kwalifikujących się do zawodów; - Zakres kontroli przed rozpoczęciem zawodów, jaką musi przeprowadzić sędzia.	- Interpretować i stosować przepisy obowiązujące w danej dyscyplinie; - Przeprowadzać <u>odprawę sędziów</u>⁵ i omawiać zasady prowadzenia zawodów z sędziami asystentami, sędzią technicznym; - Przeprowadzać kontrolę tożsamości, uprawnień do udziału w zawodach sportowych; - Przeprowadzać kontrolę badań lekarskich zawodników; - Oceniać stan techniczny obiektu, na którym rozgrywane będą zawody i dokumentów potwierdzających stan przygotowania, uprawnień, zezwoleń (np. zgodność z przepisami gry i regulaminem rozgrywek); - Oceniać stan techniczny urządzeń i sprzętu sportowego przygotowanego na zawody; - Oceniać ubiory sportowe zawodników z punktu widzenia zgodności z wymaganiami regulaminu i zasadami bezpieczeństwa; - Oceniać poziom zapewnienia bezpieczeństwa i opieki medycznej zawodów, w tym prawidłowości organizacji widowisk; - Przeprowadzać specjalistyczną rozgrzewkę przed zawodami dla siebie i innych sędziów, jeśli wymaga tego dyscyplina sportowa i przydzielona funkcja dla sędziego.

Z2 Nadzorowanie zawodów sportowych oraz podejmowanie decyzji sędziowskich	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
- Sygnalizację do rozpoczęcia i zakończenia zawodów, ogłaszania przerw w zawodach; - Sygnalizację podejmowanych decyzji w trakcie	- Dawać jednoznaczny, zrozumiały sygnał do rozpoczęcia i zakończenia zawodów; - Analizować zaistniałe sytuacje i reagować

trwania zawodów (przewinienie, rzut wolny, spalony, zagrywka); • System przydzielania punktacji oraz zatwierdzanie punktów; • Metodologię oceny i zasady interpretacji różnych zaistniałych w trakcie zawodów sytuacji; • Zasady kontrolowania przebiegu zawodów i sposoby reagowania na odstępstwa od regulaminu; • Metody i urządzenia do mierzenia czasu w wybranych dyscyplinach sportowych; • Uprawnienia sędziego do karania uczestników zawodów sportowych; • Zasady obowiązujących kar i upomnień wynikające z przepisów w danej dyscyplinie sportu; • Reguły obowiązujące przy ogłaszaniu wyniku sportowego.	zgodnie z obowiązującymi w danej dyscyplinie przepisami; • Organizować w sytuacjach nadzwyczajnych i krytycznych pierwszą pomoc (jeśli w najbliższym otoczeniu nie ma lekarza lub pielęgniarki); • Stosować przyjęte w danej dyscyplinie zasady udzielania kar, upomnień i wykluczeń; • Identyfikować odstępstwa od regulaminu zawodów i dobierać odpowiednie kary; • Przerywać walkę, mecz czy inną formę współzawodnictwa w sytuacjach bezpośredniego zagrożenia życia lub zdrowia zawodników i widzów; • Wykorzystywać do mierzenia czasu zawodów czy pojedynczych zawodników urządzenia i narzędzia pomiaru zgodnie z ich przeznaczeniem (stoper, fotokomórka); • Wykorzystywać system VAR do uniknięcia błędów własnych oraz konfliktów z zainteresowanymi stronami, zespołami, zawodnikami, trenerami; • Prowadzić zawody w sposób bezstronny i sprawiedliwy, podejmować jasne i jednoznaczne decyzje; • Ogłaszać wyniki spotkania zgodnie z przyjętymi w danej dyscyplinie regułami; • Zajmować miejsce i poruszać się (gry zespołowe, regaty) na terenie, gdzie odbywają się zawody w sposób dopuszczalny dla pełnionej funkcji: sędzia główny, sędzia techniczny, sędzia liniowy.
--	---

Z3 Ewaluacja i ocena pracy swojej i podległego zespołu sędziów

WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
• Błędy popełniane w sędziowaniu sportowym; • Zasady komunikacji niewerbalnej; • Sposoby i metody oceny zachowań sędziów, poprawności i jawności podejmowanych decyzji; • Przypadki, które miały negatywny wpływ na zachowanie dyscypliny i porządku.	• Sporządzać protokół ze swoich czynności i osiągniętych wyników; • Oceniać poziom realizacji powierzonych zadań w zależności od pełnionej przez sędziego funkcji na zawodach; • Oceniać zgodność komunikacji niewerbalnej z podejmowanymi decyzjami (monitoring z zawodów); • Oceniać jawność podejmowanych decyzji; • Badać poziom stosowania stałych (zgodnych z przepisami) kryteriów oceny zdarzeń i faktów zaistniałych w trakcie spotkania; • Identyfikować i wskazywać jako naganne zachowania łamiące zasady <u>fair play</u>²; • Udzielać instruktażu po zawodach na podstawie pozytywnych i negatywnych faktów, które miały miejsce podczas rozgrywek.

Z4 Prowadzenie dokumentacji zawodów sportowych	
WIEDZA – zna i rozumie:	UMIEJĘTNOŚCI – potrafi:
- Rodzaje obowiązującej dokumentacji; - Zasady sporządzania sprawozdań, protokołów z zawodów według oczekiwań organizatorów i obowiązujących wymagań w danej dyscyplinie; - Zasady przyjmowania, opiniowania protestów zawodników i trenerów.	- Sporządzać sprawozdanie, protokół z zawodów zgodnie z oczekiwaniami organizatora i zasadami obowiązującymi w danej dyscyplinie; - Wypełniać wnioski o zatwierdzenie rekordów kraju/świata; - Opiniować przyjęte protesty zawodników i trenerów; - Przygotowywać sprawozdania z sędziowanych zawodów.

3.3. Kompetencje społeczne

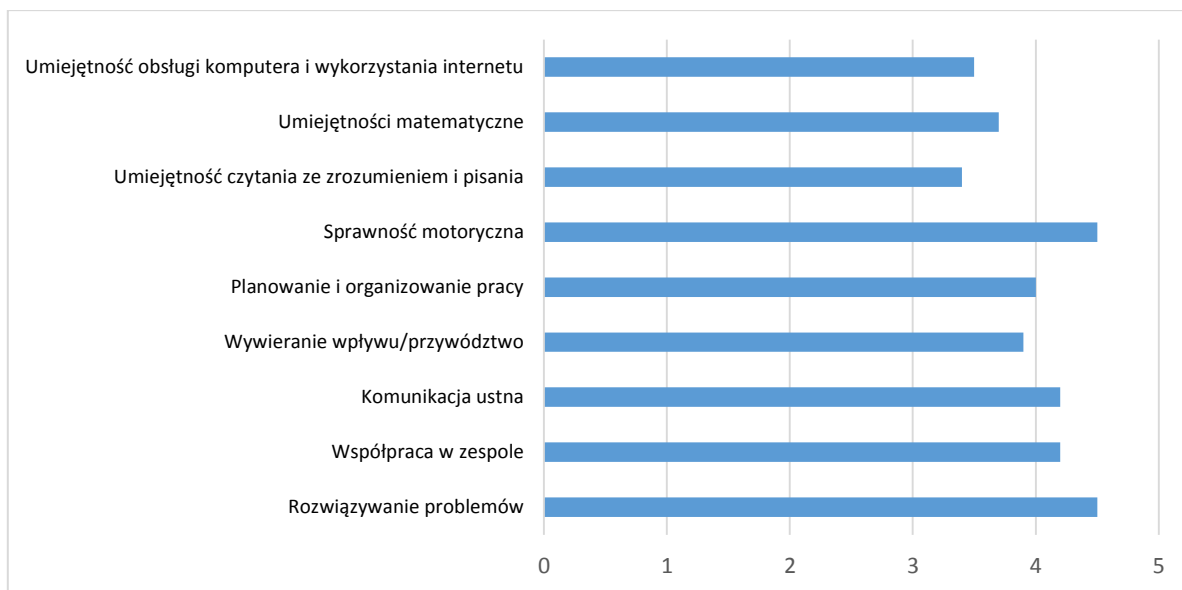
Pracownik w zawodzie **sędzia sportowy** powinien mieć kompetencje społeczne niezbędne do prawidłowego i skutecznego wykonywania zadań zawodowych.

W szczególności pracownik jest gotów do:

- Ponoszenia odpowiedzialności za skutki podejmowanych działań podczas sędziowania, w tym za decyzje oraz bezpieczeństwo i zdrowie zawodników.
- Kierowania się zasadami etyki zawodowej, w tym przestrzegania zasad uczciwości, rzetelności, poufności.
- Okazywania empatii i asertywności pozwalających na podejmowanie niezależnych, sprawiedliwych decyzji.
- Podejmowania współpracy z innymi osobami, członkami zespołu sędziów, zawodnikami, trenerami.
- Dostosowywania zachowania własnego i uczestników sędziowanych zawodów do nieprzewidzianych zmian w miejscu prowadzenia rywalizacji.
- Oceniania i weryfikowania działania własnego oraz członków zespołu sędziowskiego, w jakim pracuje.
- Podnoszenia własnych kompetencji zawodowych.

3.4. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu

Pracownik powinien mieć zdolność właściwego wykonywania zadań zawodowych i predyspozycje do rozwoju zawodowego. Dlatego wymaga się od niego odpowiednich kompetencji kluczowych. Zostały one zilustrowane w formie profilu (rys. 1) ukazującego ważność kompetencji kluczowych dla zawodu **sędzia sportowy**.

Rys. 1. Profil kompetencji kluczowych dla zawodu sędzia sportowy

Uwaga:

Wykaz kompetencji kluczowych opracowano na podstawie wykazu stosowanego w Międzynarodowym Badaniu Kompetencji Osób Dorosłych – projekt PIAAC (OECD).

3.5. Powiązanie kompetencji zawodowych z opisami poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji oraz Sektorowej Ramy Kwalifikacji

Kompetencje zawodowe pracownika w zawodzie **sędzia sportowy** nawiązują do opisów poziomów Polskiej Ramy Kwalifikacji oraz Sektorowej Ramy Kwalifikacji w sektorze sport.

Opis zawodu, zadań zawodowych i wymagań kompetencyjnych może stanowić materiał informacyjny dla przygotowania (lub aktualizacji) opisów kwalifikacji wprowadzanych do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (ZSK). Więcej informacji:

- Zintegrowany System Kwalifikacji: <https://www.kwalifikacje.gov.pl>
- Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji: <https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl>

4. ODNIESIENIE DO SYTUACJI ZAWODU NA RYNKU PRACY I MOŻLIWOŚCI DOSKONALENIA ZAWODOWEGO

4.1. Możliwości podjęcia pracy w zawodzie

Sędzia sportowy może pracować w związkach sportowych, na imprezach sportowych, takich jak: memoriały, konkursy, rozgrywki ligowe, mistrzostwa, igrzyska. Po zdobyciu odpowiedniego doświadczenia i renomy może zajmować stanowiska związane z nadzorowaniem zespołu sędziów.

WAŻNE:

Zachęcamy do sprawdzenia dostępnych ofert pracy w **Centralnej Bazie Ofert Pracy**:
<http://oferty.praca.gov.pl>

Natomiast aktualizacje informacji o możliwościach zatrudnienia w zawodzie, przyszłe zapotrzebowanie na dany zawód na rynku pracy oraz dodatkowe informacje można uzyskać, korzystając z **polecanych źródeł danych**.

Polecane źródła danych [dostęp: 31.10.2018]:

Ranking (monitoring) zawodów deficytowych i nadwyżkowych:
<http://mz.praca.gov.pl>

<https://www.gov.pl/web/rodzina/zawody-deficytowe-zrownowazone-i-nadwyzkowe>

Barometr zawodów: <https://barometrzwodow.pl>

Wojewódzkie obserwatoria rynku pracy:

Mazowieckie – <http://obserwatorium.mazowsze.pl>

Małopolskie – <https://www.obserwatorium.malopolska.pl>

Lubelskie – <http://lorp.wup.lublin.pl>

Regionalne Obserwatorium Rynku Pracy w Łodzi – <http://obserwatorium.wup.lodz.pl>

Pomorskie – <http://www.porp.pl>

Opolskie – <http://www.obserwatorium.opole.pl>

Wielkopolskie – <http://www.obserwatorium.wup.poznan.pl>

Zachodniopomorskie – <https://www.wup.pl/pl/dla-instytucji/zachodniopomorskie-obserwatorium-ryнку-pracy>

Podlaskie – <http://www.obserwatorium.up.podlasie.pl>

Zielona Linia. Centrum Informacyjne Służb Zatrudnienia:

<http://zielonalinia.gov.pl>

Portal Prognozowanie Zatrudnienia:

www.prognozowaniezatrudnienia.pl

Portal EU Skills Panorama:

<http://skillspanorama.cedefop.europa.eu/en>

Europejski portal mobilności zawodowej EURES:

<https://eures.praca.gov.pl>

<https://ec.europa.eu/eures/public/pl/homepage>

4.2. Instytucje oferujące kształcenie, szkolenie i/lub potwierdzanie kompetencji w ramach zawodu

Kształcenie

Obecnie (2018 r.) w ramach systemu formalnej edukacji zawodowej w Polsce nie prowadzi się kształcenia w zawodzie **sędzia sportowy**. Preferowane wykształcenie można uzyskać w szkołach wyższych na kierunkach związanych ze sportem.

Szkolenie

Sędzia sportowy może brać udział w szkoleniach związanych z sędziowaniem w wybranej dyscyplinie sportu oferowanych na wolnym rynku usług szkoleniowych przez:

- związki sportowe,
- stowarzyszenia sędziów,
- ośrodki doskonalenia,
- kluby sportowe,
- centra szkoleniowe i inne instytucje szkoleniowe.

Wskazane jest korzystanie z oferty jednostek upoważnionych do organizacji kursów i egzaminów na sędziego sportowego w konkretnej dyscyplinie sportu.

WAŻNE:

Więcej informacji o instytucjach oferujących kształcenie, szkolenie i/lub walidację kompetencji w ramach zawodu można uzyskać, korzystając z **polecanych źródeł danych**.

Polecane źródła danych [dostęp: 31.10.2018]:

Szkolnictwo wyższe:

www.wyberzstudia.nauka.gov.pl

Szkolnictwo zawodowe:

<https://www.gov.pl/web/edukacja/ksztalcenie-zawodowe>

<http://doradztwo.ore.edu.pl/wyberam-zawod>

<https://zrp.pl>

Szkolenia zawodowe:

Rejestr Instytucji Szkoleniowych – <http://www.stor.praca.gov.pl/portal/#/ris>

Baza Usług Rozwojowych – <https://uslugirozwojowe.parp.gov.pl>

Inne źródła danych:

Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji – <https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl>

Bilans Kapitału Ludzkiego – <https://bkl.parp.gov.pl>

Fundacja Rozwoju Systemu Edukacji – <http://www.frse.org.pl>, <http://europass.org.pl>

Learning Opportunities and Qualifications in Europe – <https://ec.europa.eu/ploteus>

4.3. Zarobki osób wykonujących dany zawód/daną grupę zawodów

Obecnie (2018 r.) wynagrodzenie osób pracujących w zawodzie **sędzia sportowy** jest uzależnione od rangi spotkania, dyscypliny czy czasu trwania zawodów. Sędzia sportowy najczęściej prowadzi zawody na podstawie delegacji wystawionej przez związek sportowy. Może również podpisać umowę – zlecenie z organizatorem imprezy sportowej.

Z dostępnych danych wynika, iż stawka dla sędziego głównego w piłce nożnej waha się od 1400 zł do 3600 zł brutto za mecz, sędzia asystent może otrzymać wynagrodzenie od 800 zł do 2000 zł brutto za mecz (odpowiednio I liga i Ekstraklasa). W niższej lidze są to kwoty: sędzia główny od 180 zł do 900 zł brutto, sędzia asystent od 135 zł do 600 zł brutto za mecz. Najwięcej zarabiają sędziowie piłkarscy zatrudnieni na kontraktach. Ich zarobki sięgają kilkunastu tysięcy złotych brutto za mecz.

W innych dyscyplinach sportu zarobki uzależnione są od rangi zawodów (krajowe, międzynarodowe, igrzyska) oraz doświadczenia i pozycji sędziego w danej dyscyplinie.

WAŻNE:

Zarobki osób wykonujących dany zawód/grupę zawodów są orientacyjne i mogą szybko stracić aktualność. Dlatego na bieżąco należy sprawdzać, jakie zarobki oferuje rynek pracy, korzystając z **polecanych źródeł danych**.

Polecane źródła danych [dostęp: 31.10.2018]:

Wynagrodzenie w Polsce według danych GUS:

<http://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/rynek-pracy/pracujacy-zatrudnieni-wynagrodzenia-koszty-pracy>

Przykładowe portale informujące o zarobkach:

<https://wynagrodzenia.pl/gus>

<https://wynagrodzenia.pl/kategoria/zarobki-na-stanowiskach-i-szczegolach>

<https://sedlak.pl/raporty-placowe>

<https://zarobki.pracuj.pl>

<https://www.forbes.pl/ogolnopolskie-badanie-wynagrodzen>

<https://www.kariera.pl/wynagrodzenia>

4.4. Możliwości zatrudnienia osób niepełnosprawnych w zawodzie

W zawodzie **sędzia sportowy** możliwe jest zatrudnienie osób niepełnosprawnych.

Warunkiem niezbędnym jest identyfikacja indywidualnych barier, dostosowanie technicznych i organizacyjnych warunków środowiska oraz stanowiska pracy do potrzeb zatrudnienia osób:

- z chorobami narządu wzroku (04-O), jeśli posiadana wada jest skorygowana odpowiednimi szklami optycznymi lub soczewkami kontaktowymi, które zapewnią ostrość widzenia,
- słabo słyszących (03-L), jeśli objawy choroby ustępują po zastosowaniu aparatu słuchowego lub implantu.

WAŻNE:

Decyzja o zatrudnieniu osoby z jakimkolwiek rodzajem niepełnosprawności może być podjęta wyłącznie po indywidualnej konsultacji z lekarzem medycyny pracy.

5. ODNIESIENIE DO EUROPEJSKIEJ KLASYFIKACJI UMIEJĘTNOŚCI/KOMPETENCJI, KWALIFIKACJI I ZAWODÓW (ESCO)

Europejska klasyfikacja umiejętności/kompetencji, kwalifikacji i zawodów (European Skills/Competences, Qualifications and Occupations – ESCO) jest narzędziem łączącym rynek edukacji z rynkiem pracy. ESCO jest częścią strategii „Europa 2020”. W klasyfikacji określono i uszeregowano umiejętności, kompetencje, kwalifikacje i zawody istotne dla unijnego rynku pracy oraz kształcenia i szkolenia. Tworzenie europejskiego rynku pracy, a w przyszłości wspólnego obszaru kształcenia ustawicznego wymaga, aby zdobywane przez jednostki umiejętności oraz kwalifikacje były zrozumiałe oraz łatwo porównywalne między krajami, a także – by promowały mobilność wśród pracowników.

Obecnie (2018 r.) klasyfikacja ESCO jest dostępna w 27 językach (w 24 językach UE, islandzkim, norweskim i arabskim) za pośrednictwem platformy ESCO:

<https://ec.europa.eu/esco/portal/home>

Klasyfikacja ESCO została oparta na trzech filarach i pokazuje w sposób systematyczny relacje między nimi:

- **Zawody:** <https://ec.europa.eu/esco/portal/occupation>
- **Umiejętności/Kompetencje:** <https://ec.europa.eu/esco/portal/skill>
- **Kwalifikacje:** <https://ec.europa.eu/esco/portal/qualification>

6. ŹRÓDŁA DODATKOWYCH INFORMACJI O ZAWODZIE

Podstawowe regulacje prawne:

Stan prawny na dzień: 31.10.2018 r.

- Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (t.j. Dz. U. z 2017 r. poz. 986, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1263, z późn. zm.).
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 1265 i 1149, z późn. zm.).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 czerwca 2017 r. w sprawie Sektorowej Ramy Kwalifikacji w sektorze sport (Dz. U. poz. 1268).
- Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowych dla kwalifikacji o charakterze zawodowym – poziomy 1–8 (Dz. U. poz. 537).
- Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 sierpnia 2014 r. w sprawie klasyfikacji zawodów i specjalności na potrzeby rynku pracy oraz zakresu jej stosowania (t.j. Dz. U. z 2018 r. poz. 227).

Literatura branżowa:

- Borg J.: Język ciała. Siedem lekcji komunikacji niewerbalnej. Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa 2011.
- Interpretacje FIFA do przepisów gry oraz wytyczne dla sędziów. Polski Związek Piłki Nożnej, Warszawa 2012.
- Krupska-Perek A.: Kod językowy a inne składniki aktu komunikacji bezpośredniej [w:] Habrajska G. (red.): Język w komunikacji. Tom I. Wydawnictwo WSHE, Łódź 2001.
- Morreale S., Spitzberg B., Barge K.: Komunikacja między ludźmi. Motywacja, wiedza i umiejętności. Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2012.
- Oficjalne przepisy gry w koszykówkę. Polski Związek Koszykówki, Warszawa 2017.
- Wójtowicz N.: Informator sędziego Polskiej Federacji Combat Kalaki. Oleśnica 2003.

Zasoby internetowe [dostęp: 31.10.2018]:

- Baza danych standardów kwalifikacji/kompetencji zawodowych i modułowych programów szkoleń: <ftp://kwalifikacje.praca.gov.pl>
- Kolegium Sędziów PZPN w Nowym Sączu: <http://sedziowiens.pl>
- Komunikacja w sporcie: gesty i sygnały sędziów:
http://blog.wirtualnemedial.pl/m_winciorek/post/komunikacja-w-sporcie-gesty-i-sygnały-sedziow
- Polskie Stowarzyszenie Sędziów Futbolu Amerykańskiego: <http://pssfa.org>
- Portal Asystent BHP: <https://asystentbhp.pl>
- Portal dla Sędziów Piłkarskich: <https://sedziapilkarski.pl>
- Portal Polskiego Związku Gimnastycznego: <https://pzg.pl>
- Portal Sędziów Polskiej Siatkówki: <https://pzps.pl>
- Portal Polskich Związków Strzeleckich: <https://pzps.org.pl>
- Przepisy FINA 2013-2017: <http://polswim.pl>
- Sektorowa Rama Kwalifikacji w Sporcie (SRKS): <http://kwalifikacje.edu.pl/sektorowa-rama-kwalifikacji-w-sporcie-srks>
- Sprawność motoryczna sędziego piłki nożnej a realizacja zadań meczowych:
www.lider.szs.pl/biblioteka/download.php?plik_id=323&f=artykul_323.doc
- Standardy orzecznictwa lekarskiego ZUS: <http://www.zus.pl/lekarze/publikacje/standardy-orzecznictwa-lekarskiego-zus>
- Wyszukiwarka opisów zawodów: <http://psz.praca.gov.pl/rynek-pracy/bazy-danych/klasyfikacja-zawodow-i-specjalnosci/wyszukiwarka-opisow-zawodow>

7. SŁOWNIK POJĘĆ

7.1. Definicje powiązane z opisem informacji o zawodzie (zawodoznawcze)

Nazwa pojęcia	Definicja pojęcia
Awans zawodowy	Wyróżnia się dwa podstawowe rodzaje awansu – pionowy oraz poziomy. Awans pionowy oznacza zmianę stanowiska na wyższe w hierarchii przedsiębiorstwa/organizacji oraz przyznanie wyższego wynagrodzenia i poszerzenie uprawnień, np. awans polegający na osiągnięciu wyższego stopnia wymagań formalnych w policji, w wojsku, mianowanie na wyższy stopień – awans nauczycielski. Awans poziomy oznacza zmianę stanowiska niepociągającą za sobą zmiany pozycji pracownika w hierarchii firmy, np. objęcie dodatkowego stanowiska przez pracownika, powierzenie nowych zadań, rozszerzenie uprawnień i zakresu podejmowanych decyzji.
Czynności zawodowe	Są to działania podejmowane w ramach zadania zawodowego i dające efekt w postaci realizacji celu przewidzianego w zadaniu zawodowym.
Edukacja formalna	Kształcenie realizowane przez publiczne i niepubliczne szkoły oraz inne podmioty systemu oświaty, uczelnie oraz inne podmioty systemu szkolnictwa wyższego w ramach programów, które prowadzą do uzyskania kwalifikacji pełnych oraz kwalifikacji nadawanych po ukończeniu studiów podyplomowych (zgodnie z ustawą Prawo o szkolnictwie wyższym) albo kwalifikacje w zawodzie (zgodnie z przepisami oświatowymi).
Edukacja pozaformalna	Kształcenie i szkolenie realizowane w ramach programów, które nie prowadzą do uzyskania kwalifikacji pełnych lub kwalifikacji właściwych dla edukacji formalnej.
Efekty uczenia się	Wiedza, umiejętności oraz kompetencje społeczne nabyte w procesie uczenia się (w ramach edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne).
Europejskie Ramy Kwalifikacji (ERK)	Przyjęta w Unii Europejskiej struktura i opis poziomów kwalifikacji umożliwiające porównanie kwalifikacji uzyskiwanych w różnych państwach. W ERK wyróżniono 8 poziomów kwalifikacji opisywanych za pomocą efektów uczenia się (wiedza, umiejętności i kompetencje). ERK stanowi układ odniesienia do krajowych ram kwalifikacji, w tym do PRK.

Kody niepełnosprawności	Są symbolami rodzaju schorzenia, które ma decydujący wpływ na to, do jakich prac osoba niepełnosprawna może być kierowana, a do jakich nie powinna ze względu na jej zdrowie i skuteczność pracy na danym stanowisku. Podstawowe kody niepełnosprawności: 01-U upośledzenie umysłowe, 02-P choroby psychiczne, 03-L zaburzenia głosu, mowy i choroby słuchu, 04-O choroby narządu wzroku, 05-R upośledzenie narządu ruchu, 06-E epilepsja, 07-S choroby układu oddechowego i krążenia, 08-T choroby układu pokarmowego, 09-M choroby układu moczowo-płciowego, 10-N choroby neurologiczne, 11-I inne, w tym schorzenia: endokrynologiczne, metaboliczne, zaburzenia enzymatyczne, choroby zakaźne i odzwierzęce, zeszpecenia, choroby układu krwiotwórczego, 12-C całościowe zaburzenia rozwojowe.
Kompetencje społeczne	Jest to rozwinięta w toku uczenia się zdolność kształtowania własnego rozwoju oraz autonomicznego i odpowiedzialnego uczestniczenia w życiu zawodowym i społecznym, z uwzględnieniem etycznego kontekstu własnego postępowania.
Kompetencje kluczowe	Są to kompetencje (połączenie wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych) integracji społecznej i zatrudnienia potrzebne w życiu zawodowym i pozazawodowym oraz do bycia aktywnym obywatelem. Na potrzeby opracowania informacji o zawodach wyróżniono 9 kompetencji, które zostały wybrane i pogrupowane ze zbioru 15 kompetencji kluczowych wyodrębnionych w Międzynarodowym Badaniu Kompetencji Osób Dorosłych – Projekt PIAAC prowadzonym cyklicznie przez OECD.
Kompetencja zawodowa	Jest to układ wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych niezbędnych do wykonywania, w ramach wydzielonego zakresu pracy w zawodzie zestawu zadań zawodowych. Posiadanie jednej lub kilku kompetencji zawodowych powinno umożliwić zatrudnienie na co najmniej jednym stanowisku pracy w zawodzie.
Kwalifikacja	Oznacza zestaw efektów uczenia się w zakresie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych nabytych w edukacji formalnej, edukacji pozaformalnej lub poprzez uczenie się nieformalne, zgodnych z ustalonymi dla danej kwalifikacji wymaganiami, których osiągnięcie zostało sprawdzone w procesie walidacji oraz formalnie potwierdzone przez uprawniony podmiot certyfikujący. W Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji wyodrębniono 4 rodzaje kwalifikacji: pełne, częściowe, rynkowe i uregulowane.
Polska Rama Kwalifikacji (PRK)	Opis ośmiu wyodrębnionych w Polsce poziomów kwalifikacji odpowiadających odpowiednim poziomom Europejskich Ram Kwalifikacji sformułowany za pomocą ogólnych charakterystyk efektów uczenia się dla kwalifikacji na poszczególnych poziomach ujętych w kategoriach wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych.
Potwierdzanie kompetencji	Jest to proces polegający na sprawdzeniu, czy kompetencje wymagane dla danej kwalifikacji zostały osiągnięte. Terminy o podobnym znaczeniu: „walidacja”, „egzaminowanie”. Proces ten prowadzi do certyfikacji – wydania przez upoważnioną instytucję „dyplomu”, „świadectwa”, „certyfikatu”.
Sektorowa Rama Kwalifikacji (SRK)	Opis poziomów kwalifikacji funkcjonujących w danym sektorze lub branży; poziomy Sektorowych Ram Kwalifikacji odpowiadają odpowiednim poziomom Polskiej Ramy Kwalifikacji.
Sprawności sensomotoryczne	Są to sprawności związane z funkcjonowaniem narządów zmysłów (wzroku, słuchu, smaku, powonienia, dotyku) oraz narządu ruchu (sprawność rąk, precyzja ruchów rąk, sprawność nóg, koordynacja wzrokowo-ruchowa itp.).
Stanowisko pracy	Jest to miejsce pracy w strukturze organizacyjnej, np. przedsiębiorstwa, instytucji, organizacji, w ramach którego pracownik wykonuje zadania zawodowe stale lub okresowo. Do prawidłowego wykonywania zadań na danym stanowisku pracy konieczne jest posiadanie wiedzy, umiejętności oraz kompetencji społecznych właściwych dla kompetencji zawodowych wyodrębnionych w zawodzie.
Tytuł zawodowy	Jest przyznawany osobie, która udowodniła, że posiada określony zasób wiedzy i umiejętności potrzebny do wykonywania danego zawodu. W niektórych grupach zawodowych (technicy, lekarze, rzemieślnicy) istnieją ustawowo zadekretowane nazwy i hierarchie tych tytułów, podczas gdy w innych nie ma takich systemów. Przykładowo tytuły zawodowe uzyskiwane w szkołach i placówkach oświaty to: robotnik wykwalifikowany i technik, w rzemiośle: uczeń, czeladnik, mistrz, w kulturze fizycznej: trener, instruktor, menedżer sportu.

Umiejętności	Jest to przyswojona w procesie uczenia się zdolność do wykonywania zadań i rozwiązywania problemów właściwych dla dziedziny uczenia się lub działalności zawodowej.
Uprawnienia zawodowe	Oznaczają posiadanie prawa do wykonywania czynności zawodowych (zawodu), do których dostęp jest ograniczony poprzez przepisy prawne przewidujące konieczność posiadania odpowiedniego wykształcenia, spełnienia wymagań kwalifikacyjnych lub innych dodatkowych wymagań.
Uczenie się nieformalne	Uzyskiwanie efektów uczenia się poprzez różnego rodzaju aktywność poza edukacją formalną i edukacją pozaformalną, w tym poprzez samouczenie się i doświadczenie uzyskane w pracy.
Walidacja	Oznacza sprawdzenie, czy osoba ubiegająca się o nadanie określonej kwalifikacji, niezależnie od sposobu uczenia się (edukacja formalna, pozaformalna i uczenie się nieformalne) tej osoby, osiągnęła wyodrębnioną część lub całość efektów uczenia się wymaganych dla tej kwalifikacji.
Wiedza	Jest to zbiór opisów obiektów i faktów, zasad, teorii oraz praktyk przyswojonych w procesie uczenia się, odnoszących się do dziedziny uczenia się lub działalności zawodowej.
Wykształcenie	Oznacza rezultat procesu kształcenia w zakresie ogólnym i specjalistycznym charakteryzowany na podstawie: – poziomu wykształcenia odpowiadającego poziomowi ukończonej szkoły (np. wykształcenie: podstawowe, gimnazjalne, ponadpodstawowe, ponadgimnazjalne, czeladnicze, policealne, wyższe (pierwszy, drugi i trzeci stopień), – profilu wykształcenia (ukończonej szkoły) lub dziedziny wykształcenia (kierunek lub kierunek i specjalność ukończonej szkoły wyższej lub wyższej szkoły zawodowej).
Zadanie zawodowe	Jest to logiczny wycinek lub etap pracy w ramach zawodu o wyraźnie określonym początku i końcu wykonywany na stanowisku pracy. Na zadanie zawodowe składa się układ czynności zawodowych powiązanych jednym celem, kończący się określonym wytworem, usługą lub istotną decyzją. W wyniku podziału pracy każdy zawód różni się wykonywanymi zadaniami, na które składają się czynności zawodowe.
Zawód	Jest to zbiór zadań zawodowych wyodrębnionych w wyniku społecznego podziału pracy, wykonywanych przez poszczególne osoby i wymagających odpowiednich kwalifikacji i kompetencji (wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych), zdobytych w wyniku kształcenia lub praktyki. Wykonywanie zawodu stanowi źródło utrzymania.
Zintegrowany System Kwalifikacji (ZSK)	Wyodrębniona część Krajowego Systemu Kwalifikacji, w której obowiązują określone w ustawie standardy opisywania kwalifikacji oraz przypisywania poziomu Polskiej Ramy Kwalifikacji do kwalifikacji, zasady włączania kwalifikacji do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji i ich ewidencjonowania w Zintegrowanym Rejestrze Kwalifikacji (ZRK), a także zasady i standardy certyfikowania kwalifikacji oraz zapewniania jakości nadawania kwalifikacji. Informacje o ZSK są dostępne pod adresem: https://www.kwalifikacje.gov.pl
Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji (ZRK)	Rejestr publiczny prowadzony w systemie teleinformatycznym ewidencjonujący kwalifikacje włączone do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji. Informacje o ZRK są dostępne pod adresem: https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl

7.2. Definicje związane z wykonywaniem zawodu (branżowe)

Lp.	Nazwa pojęcia	Definicja	Źródło
1	Dyscypliny sportowe	Forma działalności sportowej określona ścisłymi normami (m.in. statutowymi, regulaminowymi).	https://encyklopedia.pwn.pl/sz ukaj/dyscyplina%20sportu.html [dostęp: 31.10.2018]
2	Fair play	Gra lub walka sportowa prowadzona w sposób uczciwy, szlachetny, zgodny z przepisami (tzw. czysta gra).	https://encyklopedia.pwn.pl/sz ukaj/fair%20play.html [dostęp: 31.10.2018]
3	Kolegium sędziów	Wybierany spośród sędziów organ wykonawczy zarządu danego związku sportowego. Kolegium posiada pełną niezależność do samodzielnego działania w sprawach związanych z regulaminowym przeprowadzeniem zawodów, szkoleniem sędziów, interpretowaniem zapisów regulaminów, zapewniając jednolitość stosowania.	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podstawie: https://www.pzss.org.pl/assets/ files/dokumenty/regulamin_ks_ pzss_2018.pdf [dostęp: 31.10.2018]
4	Licencja	Wydawane na czas określony pozwolenie na sędziowanie w określonej dyscyplinie. Licencja jest	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podstawie:

	sędziowska	wydawana przez władze statutowe poszczególnych dyscyplin. W niektórych dyscyplinach licencje dotyczą sędziowania w poszczególnych ligach czy klasach zawodów (piłka nożna) i mają rangę licencji krajowych lub regionalnych. Licencje podlegają odnowieniu. Po spełnieniu ustalonych w regulaminach związków warunków i często zdaniu dodatkowego egzaminu można starać się o wydanie licencji w wyższej klasie.	https://sedziowie.pzps.pl/sedziowie/index.php/9.../157-regulamin-sedziego-pzps [dostęp: 31.10.2018]
5	Odprawa sędziów	Obowiązkowy element postępowania sędziego. Odprawa powinna odbyć się w obecności całego zespołu sędziowskiego, obserwatora oraz w przypadku zawodów drużynowych kierowników drużyn najlepiej na 30-40 minut przed wyznaczoną godziną rozpoczęcia zawodów. Odprawa powinna odbyć się po sprawdzeniu i ocenieniu miejsca, na którym mają odbyć się zawody. Tematem jest omówienie wszystkich spraw organizacyjnych. W zależności od rodzaju zawodów sędzia powinien uwzględnić inne kwestie związane z zawodami, np. rolę spikera zawodów, dopuszczalne regulaminem zachowanie się zawodników rezerwowych czy sytuacje specjalne (minuta ciszy czy wręczanie honorowych nagród).	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podstawie: http://sedziowiens.pl/wp-content/uploads/2017/10/Odprawa.pdf [dostęp: 31.10.2018]
6	Video Assistant Referee (VAR)	Inaczej wideoweryfikacja – system pomocniczy stosowany w meczach piłki nożnej i siatkówki mający na celu wychwytywanie pomyłek sędziowskich i obiektywne rozstrzygnięcie kontrowersyjnych sytuacji. System ma pomagać sędziom boiskowym, a obsługiwany jest przez specjalnie w tym celu przeszkolonych tzw. <i>sędziów VAR</i> .	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podstawie: http://www.sport.pl/piłka/7,65037,23590370,co-to-jest-var-kiedy-ma-działac-i-w-jakich-sytuacjach.html [dostęp: 31.10.2018]
7	Zespół sędziowski	Wszyscy sędziowie delegowani do sędziowania w danych zawodach posiadający ważne kwalifikacje i licencje sędziowskie.	Definicja opracowana przez zespół ekspercki na podstawie: https://karate-polska.pl/wp-content/uploads/2018/04/regulamin-komisji-sedziowskiej.pdf [dostęp: 31.10.2018]

ZASTOSOWANIE INFORMACJI O ZAWODACH

Wsparcie dla pracowników i klientów instytucji rynku pracy w zakresie:

- skutecznego podejmowania decyzji dotyczących wyboru zawodu, pracy/zatrudnienia,
- nabywania nowych lub rozszerzania już posiadanych kompetencji zawodowych,
- zmiany kwalifikacji zawodowych zgodnie z potrzebami rynku pracy,
- dopasowywania treści szkoleń kontraktowanych przez urzędy pracy do potrzeb rynku pracy.

Wsparcie dla różnych grup interesariuszy w zakresie:

- poradnictwa i doradztwa zawodowego,
- tworzenia i aktualizacji ofert szkoleniowych dla rynku pracy,
- dostosowania oferty kształcenia zawodowego do wymagań rynku pracy,
- tworzenia i aktualizacji opisów stanowisk pracy,
- przygotowania lub aktualizacji opisu kwalifikacji rynkowych wprowadzanych do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji.